A. A. Afzelius.

Sv.
Sv. litt.
Dikter
Kaps.

SMEDS-FLICKAN

FRÅN

SÖDERFORS.

MINNE

FRÅN

GUSTAF IV ADOLFS HOF.

A. A. Afzelius

A. A. Afzelius

SMEDSFLICKAN

FRÅN

Söderfors.

MINNE

FRÅN

GUSTAF IV ADOLFS HOF.

STOCKHOLM,
ZACHARIAS HÆGGSTRÖM,
1844.

Förord.

Stunder gifvas, då sinnet känner behof af det slags hvila, som vinnes med en sysselsättning, utan ansträngning af själens krafter, och som icke fordrar någon djupare forskning. På sådana stunder har Författaren ur minnet återkallat Fru Christina R....z', den fordna smedsdotterns från Söderfors, muntra och naiva berättelser från den tid, hon såsom tjenstflicka tillbragte i Gustaf IV Adolfs hof. Läsaren finner, att dessa skildringar äro fullkomligt anspråkslösa; dock skola de, som minnas den tid, från hvilken de äro hemtade, finna i dem mera sanning, än i många andra sådana, som göra anspråk på trovärdighet.

Den sköna Smedsflickan kom vid 15 års ålder till Stockholm. Första gången hon såg slottets härliga byggnad, sade hon sig hafva haft en aning, att hon der skulle gå att möta sin lefnads vigtigaste öden. Hon fick tjenst hos Drottning Fredrikas favorite, Kammarfrun

Mademoiselle Martineau, och, snart känd af allt hoffolket under namnet «Stina med långa håret», hade hon med sin trohet och sitt fria glada väsende tillvunnit sig sin matmoders förtroende och väckt sjelfva Drottningens uppmärksamhet. Efter revolutionen blef hon gift med en hederlig borgersman, men snart derefter enka. Från denna tid var hon själen i en liten borgerlig umgängeskrets, der hon intill sena ålderdomen med sina naiva berättelser och infall samt med sitt glada, flärdfria väsende tilldrog sig allas uppmärksamhet och mångas vänskap. Det är från denna sednare tid af hennes lefnad, som Författaren hemtat den anspråkslösa teckning ur det fordna hofvets lägre kretsar, som befinner sig för Läsarens ögon på dessa blad.

I.

Resan från hemmet. Christina får tjenst vid hofvet.

Mig lockar ej de storas kvilostad
Med marmorn ofvanpå och gyldne skrifter,
Och ej den sång, som Skalden hänförd qvad
Om hjelteärans lysande bedrifter.
Ej storhet finnes i det höga blott
Och under purpurn uti marmorsalen;
Ett men'skohjerta, ädelt, ömt och godt,
Gick ofta ut från hyddan uti dalen.

Så lemnom ryktets fält med dagg af blod!
O Sångmö, — följ mig till ett tjäll på stranden!
Vid Söderfors det lugnt, fast halmtäckt stod.
Der gick Christine vid hulda modershanden,
Och fader dagligt bröd åt sina små
I svett förtjente, kämpande mot nöden.
För morgondagen fromt han tänkte så:
Det finns en Gud, som sörjt för deras öden.

Likt i sin svällning än en rosenknopp,
Så fram ur grof och hemväfd vadmalströja
Ett änglahufvud sköt i dagen opp,
Att mästerverket i Naturen röja.
Hon visst en frukt af Kraft och Oskuld var;

Af dessa två i Södern, som i Norden,
Allt ädelt, stort och skönt sitt ursprung har,
Som ärat Himlen och som tjusat jorden.

Men med en tår Christina så en gång
Begynte tala till sin Far och Moder:
"Mig tycks som hyddan börjar bli för trång,
Och brödet knappt för syster och för broder.
Jag måste ut i vida verlden gå,
Ehvad den smärta eller lycka bringar;
Jag ser, att himlens foglar göra så,
Och Gud ger styrka åt de späda vingar".

Så taladt, — och ur barndomshyddan snart
Hon afsked tar och ler i glada drömmar
Emot sin framtid, då med dristig fart
Hon föres bort på ödets vilda strömmar.
Snart kom hon till den sköna Mälarstrand,
Der Svithjods höga Kungaborg hon röjer.
Der tyst, fast glad och yr, hon sprang i land;
En bön till himlen om beskydd hon höjer.

Hon gick en stund omkring, men återkom
Och hade häpen framför slottet stadnat:
"Det huset," sade hon, "jag tycker om;
Der vill jag tjena, ej i något annat". —
I slottets höga hvalf Christina går,
Lik en i grofva kläder omhöljd ängel,
I rika lockar sjönk ett härligt hår
Kring hennes lif, smärt som en liljestängel.

Hon väntar sig att vänligt helsad bli
Af hvar och en i corridoren stiger;
Men alla skynda henne tyst förbi,
Fast för hvar gullprydd dräng så djupt hon niger.
Der kom en dame med sammetskjortel sid,
Hon satte näsan högt och tycktes blunda.
"Ack! ingen vill mig helsa här Guds frid," —
Sad' Stina, — *"Hemma var det annorlunda."*

"Hvad söker du mitt barn?" — *så frågar god*
En hofman ung, beprydd med band och stjerna.
Glad Stina svarade med blygsamt mod:
"Jag vill ha tjenst i detta hus så gerna!" —
"Blif stilla då en stund, du skall få svar;
Jag kommer snart igen", — *så mildt han talar.*
Den ädle Grefve Jacob detta var,
En folkvän redan då i hofvets salar.

Snart kom han åter; men med honom nu
En hofvets dame, som mildt och vänligt hörde
Christinas helsning. Denna ädla Fru
Landtflickans öppna blick och oskuld rörde.
"Du skall få tjenst, mitt barn. Kom, följ med mig!"—
Snart Stina glad i granna rum inträder;
Snart sjelf igen hon knappast känner sig
För spegeln i de nya, granna kläder.

II.

Det klappar på dörren till Mademoiselle Martineaus Jungfrukammare. Stina får ett kärt besök.

Framför en spegel vid sin toilette
Stod Stina snörd och rak på Franska modet.
Smink hon behöfde ej; det fanns i blodet. —
Den hvita morgonklädning slöt sig lätt
Kring hennes smärta lif. Från hennes skullra,
I rika lockar föll det bruna hår.
Men som hon der förnöjd för spegeln står,
Det hördes tunga steg i trappan bullra.

Allt närmre föres
Det ljud, som höres:
Knack, knack, knack, knack. —
Kanske Kaptenen
Med smala benen
Och sporrspänd klack? —
Nej tack!

Men hitåt bär det.
Ack! Kanske är det
Herr Grefve Jaques?
Han alltid skalkas,
Hvar gång han nalkas.
Den höge, rike
Vore han min like!
Ack!

Men det var ingen riddarklack, som klingat
Igenom corridoren. Dessa slag
Af jernad sko en liten fot frambringat,
Så nätt, fast i det gröfsta öfverdrag.
Nu klappar på med lätt och varsam hand;
Men, van att brys af hofvets fina glopar,
Med dem hon litet gäckades ibland,
"Här slipper ingen in!" så Stina ropar.
Men hur' blef hennes öfverraskning stor,
När af en välkänd röst derute hördes:
"Jes's, flicka! Vill du int' lät' upp för Mor?" —
Elektriskt hvarje minsta fiber rördes
Vid denna milda, oförgätna röst,
Och upp flög dörr'n; och säll vid Moders bröst
Låg barnet åter och grät glädjetårar
Och glömde alla hofvets höga dårar.

Dö stilla bort, du sista harposlag!
Att, medan mor och dotter sällhet njuta,
Jag mot min harpas bröst en stund må luta
Mitt trötta hufvud och i ljuft behag
Hänrunna tiders minnen återkalla,
Då äfven mig stod qvar den ljufva tröst,
Som lifvet endast gaf vid Moders bröst.

Men hemmastadd i Stinas hjerta var
Blott glädjen rätt. Snart yr och glad hon springer
Omkring sin mor och fram ur lådor drar
Än halsdukar, än ringar till hvart finger

Och klädningar och annat sådant smått,
Som ymnigt hon af hofvets damer fått,
För dem med sina qvicka streck och funder
Hon jollrat bort så många tunga stunder.

"Men, i all verlden! hvad har Mamma der
Uti en mjölig säck vid dörren lemnat?"
"Jo, kära barn! föräringar det är,
Dem jag din goda Fru och dig har ämnat."
Och nu den fromma modren drager fram
Ur säcken två par skor af gröfsta läder,
Pundsvigtiga, och torkar mjöl och dam,
Och mästerhanden, som dem gjort, lofqväder.

I Stinas skälmska blick bröt fram en glans
Af skratt-vulcanen, som hon stängde inne;
Ty härligt glädde flickans muntra sinne
Det äfventyr, som i allt detta fanns.
O Hofmän, J, som bråken edra hjernor
Att få ett leende på Furstens mund! —
Er Stina liknade i denna stund.
Men le fann hon ej nog bland hofvets tärnor;
De måste skratta utaf hjertans grund.
Att nu sitt glada puts tillvägabringa,
Hon måste löjets eld i ögat tvinga,
Såg allvarsamt på skorna: "Nå, men kors,
Af sjelfva Mäster Bengt i Söderfors!"

III.

Presentationen.

I sidenklädd karmstol satt
Den stolta Mamsell Martineau;
Men sällan hon skämtade muntert och gladt
Med hofvets tärnor små.

Kring Drottningens Favorit
De sutto tyst och hviskade,
Och perlor och guld med brådskande flit
På silke virkade.

De unga de hade tvång,
Derför var Stina dem så kär.
Hon med sina glada puts mången gång
Lössläppte glädjen der.

Hvad fröjd, när så brådt Christine
Inträder för sin Fru att stå!
Grannt sågs på den skälmska flickans mine
Ett spratt, hon tänkte på.

"Mer sedigt, jag måste be,
Att jungfrun täcktes stiga fram;
Men sent det går kan jag väl se
Att blifva allvarsam."

"Ack, Nådiga Fru! så stor
Er godhet alltid vara plär.
Låt mig presentera i dag min mor!
Hon audience begär."

"Föräring hon har också,
Fast dyrbar den ej vara kan.
Ers Nåd må den likväl icke försmå!"
Sad' flickan och försvann.

Men först med en sirlig bock
Hon Hofmarskalken härmade.
Fru Martineau allvarsam var; men dock
Hon måste åt flickan le.

En bricka gaf Stina då
Sin Mor i hand, förgylld och stor.
De stodo så smorda och tungt deruppå
De nya "Tyska" skor.

Dörr'n öppnas. I ståtligt skick,
Bindmössa och bredrandig kjol
Så fryntlig fram Smedsgumman gick
Till sidenkarmad stol.

"Ers Nåd, haf mig ej förtänkt,
Fastän gemen min gåfva är!
Men sådana starka skor, som vå'n Bengt,
Gör ingen Mäster här."

Den ädla Fru Martineau
Ej sågs en gång på munnen dra'.
Välmening ej någonsin såras må;
Hon ville skorna ta'. —

Hon har dem i hand; men, ack!
Den står ej deras tyngd emot.
De föllo, — en tung och jernskodd klack
På damens späda fot.

Ett voj, voj man höra fick
Och se en trampad liktorns-mine;
En blixtrande, förebrående blick
Frun fäste på Christine.

Och fröknarne med en hast
För skratt på dörren måste ut,
Ty länge hämmande dammen brast. —
Presentation' var slut.

IV.

Försoningen.

Sparlakanslexa, och med bästa skäl,
Christina af sin goda fru fick höra;
Och på sin matmors blick hon märkte väl,
Att här var bäst, att bot och bättring göra.
Med nedsänkt blick förlåtelse hon ber:
Ett "Ack! jag aldrig så skall göra mer".

I hofvets tvång bland stelnande manér
Också en god och upphöjd själ man finner.
Om kärlek kallas nåd, om godhet ler
Ur purpurns glans, ej derföre försvinner
Dess värde. Så vid hofvets stela glans
Två goda hjertan denna tid det fanns,
Hvarandra hulda som hvarandra lika:
Det ena den olyckliga Fredrika,
Det andra hennes äldre trogna vän
Fru Martineau, som ifrån Drottningen
Beslutit att i lust och nöd ej vika.
Den unga torparflickan var dem kär
För oförställda hjertats oskuld blifven;
Ty ett behof för ädla bröst det är,
Att rädda en af lifvets stormar drifven.
Lättsinnig något kanske stundom fann
Den allvarsamma Fru sin Kammartärna;
Men, när i hennes blåa öga brann

Hängifven tacksamhet, hon glömde gerna
Den yra flickans fel. — Så nu försvann
Ock snart det vredens moln, som velat stadna
Uppå vår stränga hofdame's höga panna,
Helst som hon märkte dallrande en tår
I ögonlockets långa mörka hår.
"Nå, Barn, Du vet, jag tål ej att du gråter.
Ditt lilla upptåg gerna jag förlåter;
Men med din stackars fromma Mor och Mig
Så skalkas! Kan det annat än oss smärta?
Mins mina ord: Lek aldrig med ett hjerta,
Som älskar dig!"

V.

Favoriterna.

En mulen dag, — ack! i de högas salar
Deraf är flera, än i bygdens dalar, —
Fredrika kom, att få sin dolda sorg
I skötet af den trogna vännen gjuta.
"Allt mer sig samla moln kring denna borg,"
Hon suckade, "låt mig en stund få luta
Mitt stackars hufvud till ditt trogna bröst,
Som moderligt mig alltid skänkte tröst.
Hur' allt på denna jord sig dock förbyter!
Ack! Gustaf aldrig mer är glad och öm; —
Hans mörka griller, likt en våldsam ström,
Jag fruktar, snart hans tankars samband bryter:
Hans dag ett grubbel är, som hemskt förflyter;
Hans natt en lång, orolig feberdröm.
De smickrare, som fordom för hans fot
Likt doggar kröpo, dem från stoft han lyfte,
Nu rest sitt hufvud upp. — Hvad deras syfte
Kan vara, jag ej vet; men hemligt hot
Mig tyck's i dessa slafvars later blandas.
Jag vet ej, hur' så tungt mitt hjerta andas,
Hvar gång af dessa kräk mig nalkas en.
Det slår mig aldrig felt; hans blir det första
Bland hjertan, efter hvilkas blod de törsta.
Välan! vi skola falla. Men, ack! se'n? — — —
O, vore Gustafs ett af dessa hjertan,

Som ge åtminstone en del af smärtan
Åt qvinnans kärlek till att bära på!
Del i hans qval, se, det är hvad mig felas; —
Men detta fasans intet, som får delas,
I mannens bröst! — O! hvad har qvinnan då?" —

Allt mer vid denna klagans slut aftaga
Den sorgsna Drottnings krafter. — Blek och matt
Hon nedsjönk ur den stol, hvari hon satt,
Och vännens armar darrande och svaga
Förmådde henne der ej hålla qvar.
Men på en klocksträng i sin ångst hon drar,
Och snart den trogna vaksamma Christina
Ur hennes svaga armar uti sina,
Mer arbetsvanda, dyra bördan tar
Och snart den lägger på sin hvilobädd.
Dit varsamt förd utaf de båda,
Hon slår sitt öga upp, begynner skåda
Så hemskt omkring sig, forskande och rädd,
Men lugnas, när hon dem blott skåda fick,
Och tårar i den goda flickans blick, —
Ack, trohetsvittnet! — Blott en enda tår,
Hvari deltagande och ömhet står,
Behöfs ibland ett stormigt bröst att lugna.
Mildt mot Christine dess öga vände sig:
"Tack, kära Barn! Jag vet, att armar trogna
Den gången buro mig."

O, purpur, huru tung på thronens höjd

För men'skans bröst din börda skulle vara,
Om smickrare der nedan stode bara,
Och ej ibland en trogen vänskapsfröjd
Förljufvade afundade bekymmer!
Skönt var det skådespel, oss himlen gaf.
När ringa tjenar'ns trohet torkar af
Den tår, som Majestätets öga skymmer.
Hvad under, om för mer än magt och namn
Monarchen fann en trogen gunstlings famn?

VI.

Stina visar sin mor de kungliga vagnarna.
Gustaf Adolfs resa till Haga.

De kungliga vagnarne köras nu opp
På borggård, förgyllda och granna;
Hingstridar'n far före i ståtligt galopp,
För hvalfvet att väntande stadna.
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

Och folk står omkring i vördsammaste skick,
Att skåda de lyckliga höga.
En gunstling trängs fram, att uppfånga en blick
Från Höghetens nedlåtna öga.
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

De vagnar nu rulla ur Konungens borg;
Så spändt Majestätet der sitter.
Och hattarne lyftas på gator och torg;
Men en är, som helsa ej gitter
På dem, som åka i gyldene vagnar.

Kung Gustaf han stadnar förgrymmad och vred:
"Hvad månd' den förrädaren heta,
J hofmän! — som der på en klippare red? —
Det villje i Nåder Vi veta."
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

Den hofman han rider tillbaks i galopp,
Och det var den stolte von Essen;
Han just på Norrbro hann den välkände opp,
Med hatten på sned uppå hjessen.
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

Lord Grogg nämdes ryttar'n utaf hvar och en,
Var känd omkring staden den vida
Af näsan i vädret och krokiga ben;
Det hette: på Engelska rida.
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

"Mylord!" — sade Essen och red uti volt
Kring mannen med osvenska seder, —
"J voren ej sämre, om än mindre stolt;
Hvi visen J Kungen ej heder?"
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

"God dam!" — sade krämar'n, att stadna en blink
Af hofmannens voltridning tvungen,
Och gjorde med Engelska ridspö't en vink:
"Min Herre! Jag känner ej Kungen."
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

"Visst möjligt, Mylord! Men det vore för er
Dock en connoissance till att göra;" —
Sad' Grefven, och hästen han sporrarna ger, —
"Er ursäkt den skall jag framföra."
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

"En narr," — sade Grefven, — "som suttit och drömt,
Min Konung! och kände ej Eder.
Tre veckor i England han vistats och glömt
Sitt fädernesland och dess seder."
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

En käring på krycka i rännstenen föll,
Ur vägen för vagnarna hunnen,
Och kryckan gick sönder; men käringen höll,
Och Kungen drog litet på munnen.
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

Två sådana möten ondt förebud var,
Och kusken befalldes att vända:
"När tecknen ä' onda, är bäst stadna qvar;
Jag reser i morgon kan hända."
Hel dem, som få åka i gyldene vagnar!

VII.

Stina visar sin mor de kungliga rummen.

"De äro borta", — sade till sin mor
Den glada dottern. — "Nu vi villja skåda
De gyllne salarna, der Kungen bor."
Så sagdt, — och mor och dotter ila båda
Igenom granna salar, rum från rum,
Och Stina visar, talar, allt förklarar.
Landtgumman då och då, af häpnad stum,
Ses stadna, endast hand och hufvud svarar
På allt, hvad hon förvånad ser och hör.
Sist till det hvita rummet, rykbart för
Den hvita Frun, som der, bland andra spöken,
Skrämt hjertat ur så mången mörkrädd fröken.
Med vigtig och högtidlig mine
Sin mor vid handen tar Christine
Och talar tyst och varsamt: — "Här,
Min Mor! det rum du för dig ser,
Der dag, som natt, sig visa plär
Den hvita Frun och spöken fler'.
Men, när så händer, stundar för
Ett dödsfall, — eller på hvad sätt
Som helst ett ondt, — i Wasa-ätt.
Men kom nu hit och se, min Mor,
På denna stora taflan här: —
Hvad nu jag talar Ni knappt tror;
Men det är sanning allt ändå:

Det här Bourbonska huset är,
Det Kungen, Drottningen den der,
Och barnen se'n, som kring dem stå, — —
Halshuggna ä' di allihopa!" —
Och flickan öfver deras halsar drar
Med handen, tecknande, hur' bilan skar: —
"Jes's, flicka!" — hördes modren ropa.
Fort Stina svänger sig på klacken om,
Hon darrar. — Hvilken syn är det hon skådar?
Hvad fara, som den bleka kind bebådar? —
Jo! der i vrån för henne satt en, som
På henne fästade så hemskt sitt öga.
Den dystra blicken, denna pannan höga,
Var Kungens lika, — men hans skugga blott.
Hans vålnad? — Det ej annat kunde vara;
Man honom nyss ju sett från borgen fara.
En bok han tycktes ha i hand,
I den hans öga hvilade ibland.
Men nu hans blick den sköna flickans mött;
Om hon ej flytt, hon hade säkert dött
Af fruktan. Men hans bistra mine
Försvunnen var, och på Christine
Mildt leende hans blickar hvila,
När lätt som vinden hon sågs ila
Utur hans åsyn. Det var andra gången
Han log den dagen, — och kanske
Uti sin hela lefnad andra gången.
Ifrån den stund han aldrig mer sågs le.
I pelarsalen först den skrämda flicka

Sig sansade, att vänta in sin Mor,
Som följde darrande och än sig tror
Det spöke se, hon tyckt så dystert blicka
Ur soffans hörn uti den hvita sal.
Hon stadnar slutligen med detta tal,
I det hon neg och slog framför sig kors:
"Dig Gud bevare, Barn! I dessa salar
Mig tycks så hemskt — mot våra lugna dalar;
Gud hjelp' mig väl igen till Söderfors!" —

VIII.

Stina ger en Kyss.

In genom fenstrets gröna jalousier
Sig tidigt sommarsolens värma tränger
Uti Christinas rum, der sina rosor,
De yppiga, hon i ett snörlif stänger;
Men solens värma, som på rutan brände,
Hon ock i unga blodets svallning kände.

Ack! fåfängt flickan hjertats portar stänger
För vårens ömma längtan. Rosendrömmar
Den ljumma aftonluft i bröstet andas.
De väcka smekande ur sömn den hulda.
Ja, kärlek är på morgonsolens läppar,
Och ljuft i hennes kyss dess aning blandas.

I Logård sjunger en förirrad fogel
Ifrån den fria lefvande naturen,
Halföppnad står en ros i Jungfruburen,
Bestämd att bäras mellan andra tvänne.
Der i det öppna fenstret Stina sitter
Och lyssnar på den stackars fogelns qvitter.

Hvad nu Christina tänkte, hvad hon kände,
Har häfdatecknar'n ej erfarit sedan;
Men kinden glödde, emot handen lutad,
Och liksom ur en ljuflig dröm hon väcktes,

När ögat af ett stilla buller fördes
Till dörren, der det sagta klappa hördes.

På någon har hon tänkt, besök hon anat; —
Det sågs af rörelsen, hvarmed hon ilar
Till dörr'n, — men hvem? — Hon sjelf det icke visste.
Hon öppnar, — — hon den kommande har skådat.
Hon log: "Nå väl, för färgens skull!" — hon sade,
Och hvita handen i en svart hon lade.

Ett lurfvigt negerhufvud: mellan tjocka
Blodsvarta läppar logo hvita tänder.
Det var Badin, välkända Morianen,
Med goda hjertat i det svarta bröstet.
Förvildad af en nyckfull Drottnings snille,
Han gick hvarthelst, — han gjorde hvad han ville.

Ett gyckel just med Stinas hvita drömmar,
Af ödet sändt, besöket tycktes vara.
Högt skrattande hon honom tog vid handen,
Så talande: "Hvad har min svarta fästman
I dag sin tjenarinna att bebåda,
Att hon den lyckan får hans tänder skåda?"

"Ack! söta Ängel!" grinande han sade, —
"Båd' sent och bittida till dig jag drages." —
Och nu den svarta hand han ville föra
Till hennes hvita hals; men lätt hon gjorde
Sig lös: "Min svarta fästman får du vara,
Men röra vid mig får den hvita bara." —

Naturen sjelf den ädla blicken lärde,
Som qvinnan fredar och ger henne värde.
På afstånd snart stod åter Morianen.
Hon visste väl ej, hvarför' nu han kommit;
Men något vigtigt i sin blick han gömde,
Det han för hennes tunna halsduk glömde.

"Jo, Jo! Jag har väl också något vigtigt
Att dig förtro. Du vet, att svarta mannen
Bemärks af ingen. Ingen dörr mig stänges;
Välkommen som ett apspel är jag städse.
Man tror, att jag för dårskap blott har öra;
Derför jag mer än andra ock får höra.

Jag minn's, hur' hemskt, liksom i sjelfva luften,
Förräderi't sin anda hade blandat,
En fasans tystnad, lik en aning, rådde
I alla kretsar några dagar före
Kung Gustafs lönmord. Samma tecken åter
En tid bortåt, mig tycks, sig spörja låter.

Och nyss en sammansvärjning har jag upptäckt:
Den hala äfventyraren Herr Moritz,
Som vanligt i hvart nidingsdåd, är själen
I detta band. I går på aftonstunden,
Den ädle Grefven åtog sig besväret
Att ligga i försåt med mordgeväret.

Men se! Hans åkdon stjelper, och han krossar
Sin högra arm, bestämd till brottets redskap.

Så Kungen, skyddad utaf högre händer,
Far sorglöst hem och vet ej af försåtet.
Förrädar'n, den till brott och skräck blott födde,
På vallen bak en buske låg och blödde." —

"För denna trohet och din goda tidning
Jag vill en kyss min svarta fästman gifva." —
Och som en blixt på sina tjocka läppar
Den yra flickans kyss Morianen kände.
Snart ensam stod han der med öppna munnen;
Christine var genom corridor'n försvunnen.

IX.

Månskensnatten.

Vid månens skimmer en Septembernatt,
Gömd under poplarna i Logård'n, satt
Så rädd och lyssnande en flicka.
Än sågs hon upp mot silfvermolnen blicka
Och än mot stigen, som till henne för;
Men ingen höres, — intet löf sig rör.

Inunder glittrar vikens lugna våg,
Der månen sig i flygtig spegel såg;
Men det var ej att se, hur' våg och bölja
De månbeglänsta skeppens kölar skölja,
Som ögat ut åt viken rigtadt är. —
Ack, något annat söker blicken der!

Men högre allt begynner hjertat slå;
Hvad har hon sett, att barmen svallar så?
Två åror blott ses glänsa utåt fjärden,
En båt, som ilande hitåt tar färden.
O, det är Han, — den evigt älskade,
Den hon ett afskedsmöte lofvat ge!

Och med ett språng han re'n på stranden står.
Han framåt skyndar, uppför trappan går.
Nu tyst han in bland trädens skuggor ilar,
Der målet för hans ömma längtan hvilar.

Han låg i hennes armar, hon i hans;
Och månen döljde i ett moln sin glans.

En stum omfamning, och en kyss så lång! —
Ack dröj, o morgon! — Och — ännu en gång! —
Så på de ljufva läppars Bifrost vandra
De öfversälla själar till hvarandra,
Och hjerta emot hjerta kännes slå. —
O, att det evigt kunde vara så!

Ha de ej märkt till tidens flygt? — Ack, nej!
Hvad ändligt är bemärker kärlek ej.
När till sitt bröst den älskade han sluter,
En evighet i hvar minut han njuter.
Men, är den sista kyssen än så lång,
Ack, skiljas, — skiljas måste de en gång! —

"Farväl, du hulda!" — suckar han till slut. —
"Jag kan ej, älskade! — Än' en minut!" —
Och än en gång hon till hans bröst sig trycker; —
Men ödet vän från vännens hjerta rycker.
Det är förbi. — Och i den kalla vind
En tår har fallit från Christinas kind.

X.

Den 13:de Mars 1809.

Lugnet likt minuten för' orcanen,
Eller stiltje uppå oceanen
Före stormens utbrott, åskans slag,
Så på denna hemska räddningsdag
Icke detta fria, glada hvimmel
Lifvar staden. — Uppå alla rum
Möt's man, — stadnar, — anar, — men blir stum.
Svarta moln utöfver Stockholms himmel
Dragit sig. Så fram en aning går,
Inan Ödet ned på offret slår.

Ifrån Vestern upprorsflamman lågar;
Raskt de sammansvurnas här framtågar
Öfver Käglan. Till befrielse
Cheferna hvarandra handslag ge.
Hvem är sedd der framför hären rida,
Med det stolta ridderliga skick,
Breda pannan och den djerfva blick? —
Det är Adlersparre. — Vid hans sida
Sig orolig tränger med sitt — — svärd
Mindre stjernan, af hans klarhet närd.
Fram af dem blef upprorsfanan buren,
Vasahusets undergång är svuren;
Men förspilld för båda likväl är
Mödan att till ärans höjder hinna.

Ärelystnad är ej nog att vinna
Gudamagterna, som råda der.
Fåfäng mödan är att göra stort,
Hvad Naturen sjelf har litet gjort.

Men se der, den ädla, stora hjelte,
Som med Ryssarne spänt blodigt bälte,
Hvar han kraftfull och beslutsam står,
Torkar ifrån kinden bort en tår!
Till sin Aura vinkande med handen
Ett farväl från hunna Mälarstranden,
Den han skyddar med sitt lugna mod,
Adlercreutz en stadig klippa stod
Emot stormen, — fiendens förfäran. —
Sällsamt! — Han det var, som offrat äran
Bragden utan grymhet, utan blod.
Aldrig dessa bödlar till nationer,
Som med blod befläckat sina throner,
Funnit bifall i hans ädla bröst.
Att sin Konungs lif och Fosterlandet
Båda rädda, skulle bli hans tröst,
När, af ödet dertill drifven fram,
Varsamt han upplöste sista bandet
Mellan Sveas thron och Vasars stam.
Denna dagens bragd hans namn skall bära
Tacksamhet och oförgänglig ära.

I ett litet kök på slottet går
Så beställsam af och an Christina

Med choc'lade, som redan färdigt står,
En castrull man i dess hand ser skina,
Blank som guld. Den ädla Frun har sändt
Bud på morgonstunden ifrån Haga,
Till dess ankomst godt choc'lade att laga.
Dörren emot trappan står på glänt;
Ditåt lyssnande hon vändt sitt öra,
Nedifrån att minsta buller höra. —
"Hvem var det, som skymtade förbi,
Så försigtigt insvept uti kappan?
Liksom fruktande att upptäckt bli,
Kom han smygande från lilla trappan. —
Der! — — En annan kommer i hans spår;
Lika hemsk och smygande han går.
Främmande gestalter skymta ser jag
Uti dessa hemska hvalfvens gångar,
Stundom gråter jag, och stundom ler jag;
Man tycks akta på oss liksom fångar.
O, min Drottning, som du anat har,
Närmare sig olycksmolnet drar!
Jag ej vet; men, sedan jag såg randas
Denna dag, mig är så tungt att andas."

Så Christine, med oro lyssnande
Utåt gången, — då hon plötsligt hörde
Ifrån trappan, som till gången förde,
Ljudet af en häftigt springande.
Hvilken syn, som likt ett åskslag rörde
Hennes hjerta! — Gustaf sjelf det är! —

Som förtviflan undan döden hastar,
Så förstörd och blek han visar sig,
Då en blick han på Christina kastar:
"Men'ska, om du kan, så rädda mig!"

Men Christine stod liksom fäst vid jorden,
Skälfvande och blek; de hemska orden
Knappt har hennes öra hört, — så stod
Isad uti hjertat hennes blod, —
Då i blinken Kungen undan ilar
En förföljande, som re'n är när.
Jagad, så vid källan hjorten hvilar,
Ty på afstånd ännu jägar'n är;
Men förbi hans spända öron halka
Ljud från fjerran, jägar'ns i hans spår;
Skrämd han flyr, sin tunga han ej får
I den svala flodens böljor svalka.

Stegen sig aflägsna mer och mer
Af den jagande och den förföljde.
Allt är tyst igen; Christina ser
Sig omkring. En flod af tårar sköljde
Hennes kind: "Så är den dystra dröm,
Som oss länge qvalt, till sanning vorden!
Jag det vet, han störtar, ödets ström,
Framåt, ej tillbaka, — och på jorden
Öfver Vasas vänner aldrig mer
Lyckans eller glädjens stjerna ler."

XI.

Gustafs bortresa.

Från fäderneslandet Kung Gustaf drog,
Att irra kring verlden den vida;
Men pengar och guld man gaf honom nog, —
Ej brist eller nöd skull' han lida, —
Fast spiran var tung, och svag var hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

De Svenske de hafva en urminnes sed:
Sitt Herrskap de villja ej byta;
De älska sin Konung, och huldhetens ed
De äro så sena att bryta, —
Fast spiran är tung, och svag är hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

Kung Gustaf förstod ej mot falskhet och flärd
Sitt folk och sitt land till att värna;
Då gåfvo de Svenske en annan hans svärd
Och rike. — Det skedde ej gerna, —
Fast spiran var tung, och svag var hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

När hjertmilda Drottningen drog af sin borg,
Hon kunde ej tårarna dölja;
Mång' tjenare tro satt der qvar uti sorg,
Till grafven vill troheten följa, —
Fast spiran var tung, och svag var hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

Ack, trohet så sällan i konungars sal
Jag såg ifrån högbänken gråta;
Men ofta förgäten hon satt i sin dal
Med kinderna bleka och våta, —
Fast spiran var tung, och svag var hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

Sörjd länge blef Vasarnes ätt i vår bygd,
Fast Gustaf förspillde dess ära,
Och förfädrens rustning med mandom och dygd
Han mägtade icke uppbära, —
Ty spiran var tung, och svag var hans hand.
Men sorg är att skiljas från Fädernesland.

XII.

Afsked.

Öde stå de gamla kungasalar,
Och om lyckans obeständighet
Sitter minnet på hvar sten och talar.
Främling, om du det ännu ej vet,
Gamla trogna tjenar'n må du välja,
Att bland dessa hvalf ledsaga dig,
Och, när bland de tomma rum er stig
Irrar, skall han troget allt förtälja;
Och, när vid den falska dörr'n han står,
Minnandes uppå den hemska dagen,
Skall du se, han torkar bort en tår:
"Här är trappan! Här blef Kungen tagen!" —

Liksom agnar i orcanens brus,
Så den sista Vasas barn och hus
Utaf ödets storm förströs kring jorden;
Minnet knappt af dem finn's qvar i Norden.
Men Christine från denna afskedsstund
Räknade sin lyckas nedgångstimma,
Och det sista hoppets bleka strimma
Dog bland poplarna i Logård'ns lund.
Blåa ögat flöt i tårefloder,
Hvar gång på den afskedsstund hon tänkte,
Då sin mun hon sista gången sänkte,
Kysste handen på sin andra moder,

Då den hulda sin i hennes lade,
Tröstande så moderligt, och sade:

"Våra vägar skiljas nu, du kära,
Trogna barn! — Jag får ej längre bära
Omsorg för ditt väl, — ej längre blifva
Dig för Moder. Men hvad himlen sänder
Tåligt må sig men'skan undergifva;
Nu, mitt barn, oss lemnom i Hans händer! —
Som du ser, när från sin klippa lossas
Ekens rot, de låga buskar krossas,
Dem hon skuggat, så, om du ser falla
Dalens hydda eller kungaborgen,
Utan tak och skydd de blifva alla,
Som derinom njutit hägn mot sorgen.
Mig dock mest vid detta afsked ömmar,
Att jag utan stöd dig ensam lemnar,
Spånen lik i lifvets vilda strömmar.
Men mig hör! Ett stöd jag åt dig ämnar: —
Väl jag vet, din första kärleks drömmar
Flytt sin kos. Nu du förståndigt skicke
I ditt öde dig! När kärlek icke
Vinkar mer, låt stilla vänskap blifva
Dig en tillflykt, dig en fristad gifva!
Länge re'n en borgersman du känner
Bland vår Drottnings tjenare och vänner;
Att mot ödets storm din framtid skydda
Han dig bjuder med sin hand sin hydda;
Medborgslifvets fria, lugna sköte

Stämt med dig i dag ett vänligt möte." —
Och vid dessa ord hvem träder in
Med en vördsam helsning på Christine? —
Jo, den man, som längre tid tillbaka
Fåfängt henne bad att bli hans maka.
Nu hon sluter nöjd hans hand i sin;
Sedan några tårar, — detta sista
Hjertats vattenprof, när det vill brista.
Bitter kalk är bäst att tömma fort.
Så Christines trolofvade vid handen
Henne för ur hulda famnen bort.
"Carl! Du får med mig så fort ej ila,
En minut behöfver hjertat hvila;" —
Så, när framom poplarna mot stranden
Hand i hand de gå, Christina ber: —
"Nu en minnets tår; se'n aldrig mer!" —
Der hon lyssnat har en enda gång
Till Augustinattens offersång.

XIII.

Tretio år tillryggaläggas.

Oräknade, som glädjelöst förflutna,
En länk af år, 'ur tidens kedja brutna,
Sig hastar bort uppå dess tunga strömmar,
Der lifvets alla ljusa morgondrömmar
Förblekna mer och mer. Den rätta pröfning
Inträder nu utaf Christinas lefnad:
Husmoderliga pligters stilla öfning
För borgarhyddans och för makens trefnad.

Så fram bekymrens tunga dagar komma,
Likt höstens kulna. — Skön må frukten vara
Af sommarns mognad, kan dock aldrig svara
Mot prakten af den friska vårens blomma.
Så qvinnans lif, — fast likt den våg, som seglar
I stilla flod det oafbrutna loppet
Emot sitt mål, — när icke mera hoppet
Om kärlek sig uti dess vågor speglar;
Och annan fröjd ej henne står tillbaka,
Än den, att allt för pligterna försaka.

Så mötte vår Christine sin lefnads nedan:
Ett kök, en sjukbädd, några tårar sedan
Vid hennes makes graf. — Från denna tiden
Sågs intet moln på hennes öppna panna.

"Om sorg vill komma får den icke stanna,"
Hon sade muntert, "glädjens år ä' flydda.
"Dock, när jag tänker på min barndoms hydda,
"Jag kan mig ej beklaga öfver lifvet;
"Det lofvade ju mindre, än det gifvit."

XIV.

Dödsstunden.

Vid midnattslampans
Bleka strimma
O, hur' högtidlig
Är Dödens timma!
Hans höjda lia
Här nyss har lyst
Och skurit af
De ömma banden,
Som fängslat i
Dess hydda Anden.
Tyst! — Tyst! —

O, hördes ej, —
Likt luftens brusning,
Som röjes, när
Flyttfogel-skaran
Till flygt sig lyfter, —
En stilla susning
Af Ängelns vingar,
Som hädat Anden
Från jordens dunkel
Till ljusa landen?

Tyst! — Tyst!
Stör icke Sorgens

Helga tårar!
Hon här vid bädden
Högtidligt knäböjt,
Med pannan lutad
Mot kallnadt bröst.
Ack, här har brustit
Ett modershjerta!
Sprid, midnattslampa,
Ditt skimmer sparsamt,
Medan hulda
Dotters-handen
Så lätt och varsamt
Sluter till
Ögonlocken
På de nyss
Utbrunna ljusens
Mörka kamrar!

Men akta, Dotter,
Att icke smärtans
Tår må bränna
På kalla kinden!
Men prisa himlen
För hvilans gåfva!
Dig vare ljuft,
Att se så roligt
Den trötta sofva!

Tyst! — — Tyst! —
Gack sagta, främling!

Stör icke friden! —
Här inne nyss
Har Lifvet slutat
Med Döden striden;
Och, frigjord, Anden
Nu håller på
Att veckla ut
De späda vingar
Och hviskar sagta
Ett evigt afsked
Åt fordna banden,
Förr'n han sig svingar
Mot högre landen.

XV.

Slutsång.

Så som den hvirflande stormilen far,
Så som den brusande strömmen framhastar
Och med sig allt uti hvirfvelen drar,
Så mot det eviga djupet sig kastar
Tiden, och allt med den väldiga handen
Sliter han löst ifrån menniskostranden.

Tidhvarf, som flytt, se förgängelsens magt
Djupt under mull dina storverk förtära!
Hvad har hon blifvit din gyllene prakt,
Hvad dina hjeltar, din stolthet och ära? —
Vålnader, svepta i Sagornas dimma,
Blodiga Norrsken i höstnattens timma.

Eviga natten allt famnar en gång. —
Glömska så heter en svartvingad Häger;
Hjeltedåd, Snillebragd, Häfd eller Sång,
Drar han till slut såsom strå till sitt läger: —
Skaldernas taflor och Målarens dukar,
Allt i det eviga svalget hon slukar.

Allt är förgängligt uppå denna jord;
Dö skall, odödliga Snillen! er ära.
Hjelten i Söder och hjelten i Nord
Lika skall frätande matken förtära.

Ej till en Drapa fann skalden än orden,
Som ej en gång skall försvinna från jorden.

Slägter uppkomma, och slägter dö bort;
Qval, som de lidit, och fröjder, de njutit,
Allt är en dröm, ack! så flygtig, så kort,
Allt i sin famn har förgängelsen slutit.
Tjenstmön Christina och Drottning Fredrika
Sofva i grafven, hvarannan så lika.

Men bland de skuggor, som skymta ibland
Hän såsom moln öfver minnenas himmel,
Nickar mig vänligt från hugkomstens land
Denna Christine ur det skiftande hvimmel. —
Så hennes vett, hennes lifsglada snille
Kom för min harpa, när sjunga jag ville.

Fru R.....z dog Juldagen 1841. Författaren stod äfven vid hennes dödsbädd och såg hennes själs medfödda glädje och styrka icke en gång af den sista pröfningen besegras; ty den enfaldiga tro på himmelens nåd, hon burit med sig ur fadershyddan, och som var utan alla förbehåll, följde henne till grafven. I Storkyrkans begrafningschor blef hon jordfäst, och de minnesord, Kongl. Hofpr. T....r talade vid hennes graf, vittnade, att han kände henne. Så var det vackra talets slut: *"Julhögtiden nalkades. — Templen öppnades. — Julljusen tändes. — Menniskorösterna blandades med änglarnes. — För henne vardt glädjen fullkommen. — Ljusen här nere slocknade, när det ljuset uppgick, som icke vet af nedergången. — Salighet öfver hennes ande! Frid öfver hennes stoft!"*

UPSAL. BIBL. UNIV.

Priset: h. 12 sk. B:co

(*så väl i Landsorten som i Stockholm*).

UPPSALA UNIVERSITETSBIBLIOTEK
16000 001372752